

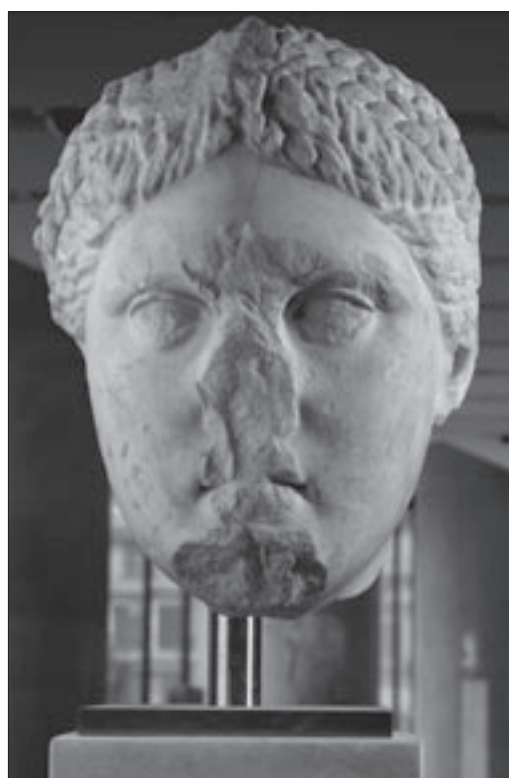
Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΠΑΡΘΕΝΩΝΕΙΩΝ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ

(5ος αι. π.Χ.-5ος αι. μ.Χ.)

Αλκηστis Χωρέμη Σπετσιέρη
Επίτιμος Έφορος Ακροπόλεως

Η αίθουσα αυτή περιλαμβάνει αναθήματα κλασικής περιόδου, ενεπίγραφα εκθέματα (ψηφίσματα της Βουλής και του Δήμου) που πληροφορούν τον επισκέπτη για την εξωτερική πολιτική της Αρχαίας Αθήνας, καθώς και πορτρέτα διαφόρων πολιτικών και ηγετών Ελληνιστικών και Ρωμαϊκών χρόνων, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πόλη της Αθήνας.

Εντυπωσιακό είναι το κεφάλι του κολοσσικού λατρευτικού αγάλματος της Άρτεμης Βραυρωνίας (εικ. 1), προστάτριας των επιτόκων και των λεχώνων γυναικών. Ήταν έργο του γλύπτη Πραξιτέλη (330 π.Χ.), που στήθηκε στο ιερό της θεάς πάνω στην Ακρόπολη, το οποίο ήταν παράρτημα του ομώνυμου ιερού της Βραυρώνας. Αρχικά, τον 5ο αι. π.Χ., σε μια στοά σχήματος Π στεγαζόταν ένα ξόανο (ξύλινο άγαλμα) της θεάς. Τον 4ο αι. π.Χ., κατά τον περιηγητή Πausανία (2ος αι. μ.Χ.), προστέθηκε το μαρμάρινο κολοσσικό άγαλμα της θεάς του Πραξιτέλη, το οποίο στεγάστηκε σε ένα ναΐσκο.

Εικ. 1. Το κεφάλι του κολοσσικού αγάλματος της Άρτεμης Βραυρωνίας

Σε διάφορες ιστορικές περιόδους είχαν στηθεί στην Ακρόπολη πολυάριθμα αναθήματα, τα οποία ενίοτε ήταν έργα διασήμων καλλιτεχνών, αφιερώματα πόλεων, ηγεμόνων ή και πολιτών. Τα περισσότερα ήταν αγάλματα και ανάγλυφα, πολλά από τα οποία έχουν χαθεί, αλλά τα γνωρίζουμε από την περιγραφή του περιηγητή Πausανία (2ος αι. μ.Χ.), από ενεπίγραφες βάσεις ή θραύσματά τους που έχουν σωθεί ή από αντίγραφά τους της ρωμαϊκής εποχής. Ορισμένες βάσεις έφεραν και ανάγλυφες παραστάσεις, όπως π.χ. η βάση που στήριζε το χάλκινο ανάθημα του χορηγού Ατάρβου και έφερε ανάγλυφες παραστάσεις κυκλίου και πυρριχίου χορού (329 ή 323 π.Χ.).

Από τα αναθήματα της κλασικής περιόδου ξεχωρίζει για την καλλιτεχνική του ποιότητα το σύμπλεγμα της Πρόκνης και του γιου της Ίτυ, που ήταν αφιέρωμα και πιθανόν έργο του γλύπτη Αλκαμένη, μαθητή του Φειδία(430 π.Χ.). Η Πρόκνη, κόρη του Αθηναίου βασιλιά Πανδίονα, προδομένη από τον σύζυγό της, βασιλιά της Θράκης Τηρέα, ετοιμάζεται να θανατώσει για εκδίκηση τον γιο τους Ίτυ, που ανυποψίαστος έχει κολλήσει στον μηρό της μητέρας του (βλ. σ. 34).

Πολλά ήταν τα αναθηματικά αγάλματα και ανάγλυφα της θεάς Αθηνάς, της οποίας η λατρεία ανάγεται στη Μυκηναϊκή εποχή (16ος-12ος αι. π.Χ.) και σχετίζεται με το ανάκτορο, πού βρισκόταν στην περιοχή του μετέπειτα Ερεχθείου της κλασικής εποχής. Ήταν τοποθετημένα μέσα σε κτήρια ή στους υπαίθριους χώρους του ιερού της Ακρόπολης γύρω από τα μνημεία.

Σημαντικά είναι τα αντίγραφα ή παραλλαγές του αγάλματος της Αθηνάς Παρθένου του Φειδία, όπως ο κορμός αγάλματιού της θεάς τύπου Ince Blundell, του τέλους του 5ου αι. π.Χ. που εικόνιζε τη θεά με

αιγίδα, κρατώντας Νίκη στο δεξί και δόρυ στο αριστερό και ο κορμός αγάλματος της θεάς με πέπλο και μεγάλη φοιιδωτή αιγίδα του β' μισού του 2ου αι. μ.Χ. Επίσης αγάλματα της θεάς με πέπλο και λοξή αιγίδα, που αντιγράφουν αγαλματικούς τύπους του 5ου αι. π.Χ. (εικ. 2).

Ενδιαφέρουσα εκθεσιακή ενότητα είναι τα τμήματα πρωτοτύπων αγαλμάτων διαφόρων θεοτήτων, των οποίων οι τύποι μας ήταν γνωστοί από ρωμαϊκά αντίγραφα: όπως το τμήμα αγάλματος του τύπου της «Κέτιδας Barberini», που κατασκευάστηκε από τον

Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΠΑΡΘΕΝΩΝΕΙΩΝ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ

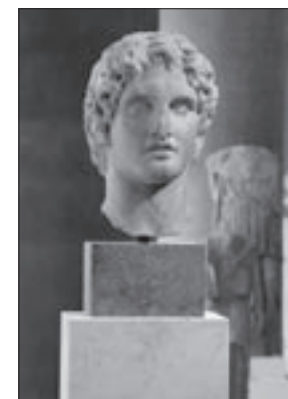
(5ος αι. π.Χ.-5ος αι. μ.Χ.)

γλύπτη Δεινομένη από το Άργος(420 π.Χ.). Άγαλμα καθιστού νέου, πιθανόν του Ερμή, που φοράει χλαμύδα και κρατούσε μεταλλικό κηρύκειο (β' μισό 5ου αι. π.Χ.).

Από τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. στήνονταν στην Ακρόπολη στήλες με ψηφίσματα της Βουλής και του Δήμου των Αθηναίων, τα οποία ήταν σχετικά με συνθήκες ή συμμαχίες της Αθήνας με άλλες πόλεις ή τιμητικά για πρόσωπα που είχαν προσφέρει υπηρεσίες ή ευεργεσίες στην πόλη. Στο πάνω μέρος της στήλης υπήρχε συνήθως ένα ανάγλυφο, όπου εικονίζονταν διάφορες παραστάσεις. Εφόσον επρόκειτο για συνθήκη ή συμ-

Εικ. 2. Μεταπαρθενώνειο άγαλμα Αθηνάς.

Εικ. 3. Νεανικό πορτρέτο του Μεγάλου Αλεξάνδρου

μαχία μεταξύ της Αθήνας και κάποιας άλλης πόλης, εικονίζονταν προσωποποιήσεις των πόλεων ή πολιτικών εννοιών, όπως π.χ. προσωποποιήσεις του Δήμου, της Δημοκρατίας, καθώς και πολιούχοι θεοί ή ήρωες των συμβαλλομένων πόλεων. Στα τιμητικά ψηφίσματα τα ανάγλυφα απεικόνιζαν τους τιμώμενους μαζί με τις προστάτριες τους θεότητες.

Τα σωζόμενα ψηφίσματα είναι σημαντικά, γιατί μας πληροφορούν για τις πολιτικές σχέσεις, συμμαχίες ή άλλες επαφές της Αθήνας με διάφορες πόλεις στον Ελλαδικό χώρο, αλλά και στα παράλια Μ. Ασίας, Αφρικής, Σικελίας, δηλ. σε όλη τη Μεσόγειο. Από την ενότητα αυτή ξεχωρίζουν τα ψηφίσματα των Σαμίων, των Κερκυραίων, της Κίου Βιθυνίας και το τιμητικό ψήφισμα για τον Αλκέτα βασιλιά των Μολοσσών. Εκτός από αγάλματα θεοτήτων, στην Ακρόπολη είχαν ιδρυθεί και πορτρέτα ιστορικών προσώπων (πο-

λιτικών, στρατηγών και άλλων αξιωματούχων της πόλης), πνευματικών ανθρώπων (φιλοσόφων, ρητόρων, ιερέων) καθώς και απλών πολιτών, που διέπρεψαν σε αθλητικούς ή πνευματικούς αγώνες. Περίφημο είναι το νεανικό πορτρέτο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (εικ. 3) με εξιδανικευμένα χαρακτηριστικά, πρωτότυπο έργο του γλύπτη Λεωχάρους. Στήθηκε στην Ακρόπολη λίγο μετά τη μάχη της Χαιρωνείας (336 π.Χ.). Πολύ καλής τέχνης είναι τα ρωμαϊκά πορτρέτα των αυτοκρατόρων Καρακάλλα και Λούκιου Βέρου, ενός βαρβάρου ηγεμόνα του Βοσπόρου, του λεγόμενου Χριστού (2ος αι. μ.Χ.) (εικ. 4) και ενός Νεοπλατω-

Εικ. 4. Προτομή βαρβάρου ηγεμόνα

Εικ. 5. Προτομή Νεοπλατωνικού φιλοσόφου

νικού φιλοσόφου, πιθανότατα του Πλούταρχου (410 μ.Χ.) (εικ.5).

Κατά την πρώιμη χριστιανική εποχή, μεγάλα μνημεία και ναοί μετατράπηκαν σε εκκλησίες: η νότια πτέρυγα των Προπυλαίων σε εκκλησία της Αγ. Τριάδος, το Ερέχθειο σε εκκλησία της Θεομήτορος, ο Παρθενών σε εκκλησία της του Θεού Σοφίας και αρκετά αργότερα της Παναγίας Αθηνιώτισσας. Ο θρόνος με την ανάγλυφη φυτική διακόσμηση, ρωμαϊκής εποχής, χρησιμοποιήθηκε ως επισκοπικός στο σύνθρονο της αψίδας του πρώτου χριστιανικού Παρθενώνα στο τέλος του 5ου αι.

Τελευταίο, έκθεμα του Μουσείου είναι ο θησαυρός 234 χρυσών ακυκλοφόρητων νομισμάτων, 7ου αι., εποχής αυτοκρατόρων Κώνσταντος και Ηρακλείου, που μαρτυρούν απόκρυψη, λόγω επερχόμενου κινδύνου, πιθανότατα της επιδρομής των Σλάβων.